

PERESE
Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı
DOSTLUK

PERESE

Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı: DOSTLUK

EDAM Karakter Okulu Prof. Dr. Halil Ekşi
Kitaplığı Genel Editörü

Editör Neriman Karatekin

Yazarlar Neriman Karatekin, Halil Ekşi, Alpaslan Durmuş,
Mustafa Otrar, Hatice Işılak Durmuş, Pınar Koç Yıldırım

Katkıda Bulunanlar Derya Ayyıldız, Hatice Esra Sankaya, Merve Akkuş, Muaz
Yanılmaz, Mustafa Özşahin, Soner Durmuş, Yasemin Kahrıman

ISBN 978-605-5168-09-4

Grafik Tasarım Nevzat Onaran

Grafik Uygulama Ahmet Karataş
Nevzat Onaran

Kapak Resim © Fotolia.com - Jasmin Merdan

Resim ve Çizimler ©Fotolia - Lagartija de colores, Matthew Cole, ayelet_keshet,
kchungtw, Julia Kelyukh, jamesbin, dvarg

Baskı 1. Baskı, Aralık 2003, Nobel Yayınları & ©EDAM
2. Baskı, Şubat 2013 (Gözden geçirilmiş, yenilenmiş)

Copyright © Bütün hakları EDAM'a aittir. EDAM'ın yazılı izni olmaksızın,
kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik,
manyetik vb. herhangi bir yöntemle ya da fotokopi yoluyla
basımı, yayımı, çoğaltılması ve/veya dağıtımı yapılamaz.

Basım Bakanlar Medya
Ferah Mah. Ferah Cad. Darıcılar Sok. No: 1
Çamlıca, Üsküdar, İstanbul

Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi
Yayıncı Sertifika No: 16146
Ferah Mah. Ferah Cad. Bulduk Sok. No: 1
34692, Üsküdar, İstanbul • Tel/Faks: (+90 216) 481 30 23
www.edam.com.tr • edam@edam.com.tr

EDAM'ın Türk Patent Enstitüsü nezdinde tescilleri yaptırılmış,
"değerler eğitimi" çerçevesindeki markaları şunlardır:

helik

KARAKTER
EĞİTİMİ

PERESE

Kütüphane Bilgi Kartı Library Cataloging-in-Publication Data

Karatekin, Neriman (Editör)
Yazarlar: Neriman Karatekin, Halil Ekşi, Alpaslan Durmuş,
Mustafa Otrar, Hatice Işılak Durmuş, Pınar Koç Yıldırım
PERESE Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı: DOSTLUK

EDAM Karakter Okulu® Kitaplığı
2. baskı (gözden geçirilmiş, yenilenmiş), Şubat 2013, İstanbul,
112 sayfa.

Ahlak eğitimi | Değerler eğitimi | Karakter eğitimi |
Karakter Okulu® | Eğitim_Psikoloji | Oyunla öğretim |
Etkinlikler, testler, bulmacalar | Eğitlence®

Başkandan... 4

Sunuş 6

Dostluk Üzerine... 14

Etkinlikler 16 - 92

Kutu Boş Değil 16 • Ayşe Ne Yapsın? 17 • Çocukluk Arkadaşı 20 • Bir Sıfat Daha! 21
Bana Arkadaşını Söyle 24 • Empati Kur 26 • Bir Kere Kırdıktan Sonra... 28 • Çilli Tavuk 29
Dostluk Tıpkı... 32 • Tamamen Duygusal 34 • İyi Bir Arkadaşta... 36
Güven Duyduğum Arkadaşım 38 • Arkadaşımda Aradıklarım 40 • Arkadaşım Bir... 42
Hatamdan Dönüyorum 44 • Bunu Arkadaşın Biliyor mu? 46 • Ne Oldu, Ne Yapsam? 48
O da Arkadaşım 50 • Yazmaca 52 • Seçilmiş Fabllar 53 • Kimi Dost Edineyim? 56 • Kimdir Bu? 57
İyi Dost 58 • Ne Güzel Dost! 60 • Pilav Günü 62 • Mektup Arkadaşı 63 • Kardeş Okul 64
Bir Masalımız Var 65 • Bu Kim? 66 • Yalın Ayak 67 • Top Havada Yürüyor 68 • Biz Bize 69
Arkadaşını Tanıyor Musun? 70 • Yalnız Senin İçin 71 • Arkadaşım Kayboldu 72
Ayna Ayna Söyle Bana... 73 • El Arabası 74 • Ada 75 • Derdini Söylemeyen Derman Bulamaz 78
Kavga Etme, Tartış! 79 • İkimiz Başardık 82 • Seni Oyuncağımla Tanıştırabilir miyim? 83
Duygu Dalgası 84 • Kimi ve Kimi? 85 • Ne Yapar, Ne Yapmaz? 88 • Dosta Nottlar 90
Geçmişe Mektup 91 • Pembe Kurdele 92 • Kale 93 • Penguenler Yarışıyor 94
Her Şey İçin El Ele 95 • Dostluğun Sınırları 96 • Dostluğun Gıdası 98 • İyi Bir Hediye 99

Etkinlik ve Kazanımlar İndeksi 102

Etkinlik ve Derster İndeksi 106

Kaynakça 107

SEDEP'le başladığımız bir eğitim öğretim yarı yılını geride bıraktık. Selçuklu Belediyesi olarak yola çıkarken biliyorduk ki yavrularımıza ulaşan bir hizmetin o minik sinelere ekeceği tohumlara dair umutlar, her birimizde derin bir rikkate ve yüksek bir ihtimama vesile olacak. Projenin başlangıcından bu yana yaşadığımız hadiseler, karşılaştığımız güzel örnekler bu öngörümüzde yanılmadığımızı gösterdi bize. Geçen dört ay boyunca çocuklarımızın, sorumluluklarının bilincinde, yardımsever ve adaletli insanlar olarak yetişmeleri için tüm Selçuklu halkı olarak hep birlikte çaba gösterdik. Üniversitemizle, Millî Eğitim Müdürlüğümüzle, çok değerli öğretim elemanı hocalarımızla ve siz kıymetli öğretmenlerimizle el ele verdik, bugünümüz ve yarınımız olan yavrularımıza önemli bir hizmeti ulaştırmaya çalıştık. Hiç yorulmadık ve ikinci yarı yıla girdiğimiz şu günlerde ilk günkü heyecan, şevk ve coşku ile, üstelik geçen zamanın her birimize kattığı tecrübe ile daha da güçlenmiş olarak yolumuza devam ediyoruz.

Okul genelinde ve sınıf içi süreçlerde yapılacak değerler eğitimi çalışmalarında öğretmenlerimizin rolü hiç şüphesiz projenin tüm paydaşlarından daha kritik bir öneme sahiptir. Öğretmenlerimizin öğretim görevlerini aksatmadan, ders programlarıyla paralel bir şekilde değerler eğitimi çalışmalarını yürütebilmeleri için onlara sunulacak her türlü destek SEDEP'in başarıya ulaşmasına yardım edecektir. Bu anlayışla hazırlanan PERESE'lerin başlıca amacı insanın, toplumun ve her ikisinin birer parçası olduğu bütün bir varlığın dünyasında önemi tartışmasız olan değerlerin yeniden ve yeniden, farklı farklı vesilelerle ele alınmasına yardımcı olmaktır.

*Sorumluluklarımızı yardımlaşarak saygı ve adalet terazilerinden geçmiş bir paylaşım-
la üstlenip sabır ve doğruluk içinde ifa edeceğimiz, yapıp ettiklerimizi ve tabii ki ken-
dimizi sık sık muhasebeye çekerek denetimden geçireceğimiz sekiz basamaklık bir
değerler eğitimi deneyiminin önemli bir basamağı olan "PERESE-Dostluk" kitabının
yararlı olmasını, beklenen amaçları gerçekleştirmesini temenni ediyorum.*

Uğur İbrahim ALTAY
Selçuklu Belediye Başkanı

Neden Değerler Eğitimi?

Gerek veliler ve gerekse toplum, yeni nesillerin toplumun değerlerini, alışkanlıklarını, sosyal davranışlarını, maddi ve manevi kültürünü kazanmasını bekler. Okul bunun birinci derecede vazifelisi olarak görülür. Bundan dolayı çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerinin iyi tercihler yapabilmeleri için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda onlara bu tercihleri yapabileme stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidir. Yüzyıllar önce Sokrates, eğitimi “çocuklara erdem ve bilgi kazandırma” olarak tanımlamıştı. Nitekim okullara biçilen temel misyon başarılı ve iyi insanlar yetiştirmek olagelmıştır. Bu ikisi birbirinden bağımsız olarak düşünülemez. Hatta bilinçli iyi insan yetiştirme çabalarının çoğu zaman akademik başarıyı da beraberinde getirdiği söylenebilir.

Bir toplumun geleceğinin iyi yetişmiş, karakter sahibi insanlara bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. İnsanların iyi ahlaki karaktere kendiliğinden sahip olamayacakları da... Bundan dolayı öğrenim çağındaki her bireyin uygun ahlaki kararlar almasına ve bu kararlara dayanan davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donatılması kaçınılmaz olarak okulların temel hedefleri arasındadır.

“Temel insani değerlerin kazandırılması” olarak da tanımlanabilecek bu çaba, Türk millî eğitim sisteminin dayandığı temel mevzuat ve ders programlarının kazanımları incelendiğinde de açıkça görülmektedir. Örneğin Türk millî eğitiminin amaçları arasında “ahlaki ve manevi değerleri benimseyen, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmek”ten bahsedilmektedir. Bu genel amaçlar ders programları ve bu programlar çerçevesindeki uygulamalarla somutlaşır. Bu bağlamda okulların rutin program akışlarıyla paralel programların oluşturulması hayati önem taşımaktadır. Elinizde tuttuğunuz kitap, bu amaçla uygulamaya konulmuş böyle bir programın (*SEDEP Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi*) ürünüdür.

SEDEP Nedir?

SEDEP, “öğrencilerde, sorumluluklarını taşıyabilecekleri makul seçimler yapabilmelerine imkân sağlayacak bilgi, beceri ve yeteneklerin geliştirilmesi”ni hedeflemektedir. İlköğretim kurumlarında uygulanmak üzere geliştirilmiş olan SEDEP aile, okul ve çevrenin iş

SELÇUKLU DEĞERLER
EĞİTİMİ PROJESİ

birliğini organize ederek hedeflerini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Zira okulda oluşturulacak atmosfer önemlidir ancak değerler eğitimi okulla sınırlı değildir.

Değerler eğitimi öğretmenden idari personele, hizmetliden servis sürücüsüne uzanan, öğrenciyle muhatap olan her bireye çeşitli düzeylerde sorumluluk yükleyen bir çalışmadır. Şüphesiz değerler eğitimine aile katılımının da önemi büyüktür. Okulda öğretmenler seçilen değer üzerinden çalışmalar yaparken aileler de bu değeri besleyen girişimlerde bulunabilmelidirler. Bu anlayışla, SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kapsamında aileler için hazırlanmış olan *Helik*[®] seti, değerler eğitimi aile kitabı işlevi görmektedir. Bu çerçevede *Helik*[®]’te ailelere çocuklarının olumlu değerler edinip geliştirmelerine katkıda bulunabilmeleri için pratik öneriler sunulmaktadır. *Perese*[®] seti ise öğretmenlerin bir yandan kendi derslerini işlemeye devam ederken bir yandan da karakter eğitimine/değerler eğitimine katkıda bulunmalarını sağlayacak etkinlik örnekleri içermektedir. Çocuklar için hazırlanan çeşitli kitaplar da SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) yayın serisi içinde yer almaktadır. Görüldüğü gibi SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) öğretmenlere, ailelere ve çocuklara yönelik yayınlarıyla, öğretmenlere ve velilere yönelik eğitim programlarıyla bir bütünlük arz etmektedir.

***Perese*[®] Hakkında...**

Perese[®], karakter ve değer eğitimi verme çabasındaki öğretmenler için, *SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi)* çerçevesinde hazırlanmış bir settir. Genel danışmanlığını ve genel

SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) Kazanımları Hakkında...

Kazanımlar, ilgili dersi/programı tamamlayan öğrencilerin, öğrenme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde sahip olmaları beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerleri ifade eder. Başka bir deyişle kazanımlar, programın geliştireceği bilişsel ve davranışsal kabiliyetleri ve duyuşsal boyutları göstermektedir. Bu nedenle öğrencilerin gelişimleri, kazanımların edinilmesine bağlıdır. Dolayısıyla bir dersin programında yer alan kazanımlar, o ders içinde farklı vesilelerle ele alınabileceği gibi, –eğitimde toplu öğretim yaklaşımının bir tezahürü olarak– farklı derslerde de ele alınabilir. SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi)’nde bu anlayışla ilköğretim ders programlarında yer alan kazanımlar değerlendirilerek aynen ya da uyarlamak suretiyle SEDEP kazanımları havuzu oluşturulmuştur. Etkinlikler de bu kazanımlarla uyumlu olarak geliştirilmiştir. Her bir etkinliğin standart bölümlerinden biri olan “Kazanımlar” kısmında, o etkinliğin doğrudan ve dolaylı olarak ilgili olduğu SEDEP kazanımları verilmektedir. *Perese*[®]’lerin sonuna eklenen bir tabloda da etkinliklerle kazanımlar eşleştirilerek bütüncül bir bakış sağlanmaya çalışılmıştır. SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kazanımları şunlardır:

SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) Kazanım Listesi

1. Belirli bir amaca ulaşmak ve hedefleri gerçekleştirmek için yapılması gerekenleri sıralar.

2. Kısa, orta ve uzun vadeli amaçlar oluşturur.
3. Bir işi yaparken o işe özgü ilke ve kuralları uygular.
4. Sosyal yaşamda kuralların olduğunu kavrar.
5. Bir olay ya da olgu karşısındaki konumunu çeşitli açılardan (maddi, stratejik, taktik vb.) değerlendirir.
6. Bir soruyla ilgili verileri toplar, düzenler ve yorumlar.
7. Parçasını gördüğü bir nesnenin bütünü ile ilgili düşünceler oluşturur.
8. Bilginin değişebileceğini ve gelişebileceğini fark eder.
9. Bilgi edinmek için çeşitli kaynakları kullanır.
10. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.
11. Bilgi kaynağına ilişkin duygu ve düşüncelerinin eylemlerine etkisini sorgular.
12. Düşünce, kanaat ve davranışların oluşumunda farklı kaynakların etkilerini ayırt eder.
13. Kendisine ulaşan mesajları sorgular.
14. Öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
15. Kendisinin ve başkalarının düşüncelerindeki ön yargı, klişe, kalıp yargı vb. unsurları fark eder.
16. Verilen veya gösterilen gerekçelerin uygunluğunu değerlendirir.
17. Olayları ve olguları çoklu neden ve çoklu sonuç ilişkisine göre değerlendirir.
18. Süreci etkileyen varsayımları değerlendirir.
19. Bir örüntüde eksik bırakılan öğeleri belirleyerek tamamlar.
20. Bir örüntüdeki ilişkiyi kullanarak yeni örüntüler oluşturur.
21. Bir soruna getirilen çözümlerde insani değerlere uygunluğu gözetir.
22. Çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.
23. Özel ilgileri ile ilgili bağlantılı olabilecek iş etkinliklerini (eğitim, beceri, kişilik özellikleri vb.) tanımlar.

editörlüğünü Halil Ekşi'nin, editörlüğünü Neriman Karatekin'in yaptığı bu sette, hem sınıf içinde ve okul genelinde uygulanabilecek hem de aileyi ve çevreyi sürece dâhil ederek öğretmen rehberliğinde uygulanacak birtakım etkinlik önerilerine yer verilmiştir. Set *sorumluluk, yardımseverlik, adalet, dostluk, doğruluk, sabır, saygı, öz denetim* konularını/değerlerini içeren sekiz ayrı *Perese*[®] kitabından oluşmaktadır.

Setin elinizdeki bu ikinci baskısı SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kapsamında gözden geçirilmiş, eğitim programlarındaki değişikliklerle paralel olarak güncellenmiş ve yeni etkinliklerle zenginleştirilmiş bir edisyondur.

Yenilenmiş Bu Baskıda *Perese*[®]lerde Değişen Ne?

- Yenilenen ilköğretim ders programlarının genel ve özel kazanımları değerlendirilerek SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kazanımları geliştirilmiştir.
- Etkinliklerde ilköğretim ders programlarındaki kazanımlarla ve SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kazanımlarıyla paralellikler kurulmuştur.
- EDAM'ın Karakter Okulu[®] danışmanlığı yaptığı okullardan ve *Perese*[®]'yi okullarında uygulayan eğitimcilerden görüş ve öneriler toplanmış, ayrıca SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi)'nde görev alan eğitimcilerin görüş ve önerilerine de başvurulmuş, *Perese*[®]'nin yapısı ve etkinliklerin içerikleri bu çerçevede güncellenmiştir.

- Etkinliklerin içerik ve yapı tasarımları, eğitim programlarında son yıllarda yapılan değişikliklerde hâkim olan *oluşturmacılık (constructivism)* paradigmasının ve farklı eğitimsel paradigmalara katkıları çerçevesinde gözden geçirilmiştir.
- Var olan etkinlikler dil, içerik ve süreç yaklaşımları itibarıyla değerlendirilerek düzenlenmiş, yeni etkinliklerle içerikteki etkinlik sayısı ve çeşidi arttırılmıştır.
- Türkçe literatürde bir ilk çalışma olan Karakter Okulu® Programı ve ürünleri, geçen zaman içinde benzer birtakım ürünlere örneklik ve kaynaklık teşkil etmiştir. SEDEP (Selçuklu Değerler Eğitimi Projesi) kapsamında *Perese*®lerin yenilenmiş bu baskısında söz konusu çalışmalardan da gerekli katkılar alınmıştır.
- Her bir etkinliğin ilgili olduğu ve uygulanabileceği dersler *Perese*®lerin daha önceki baskılarında kitapların sonlarında belirtilmişti. Bu baskıda ayrıca etkinliğin beraberinde de bu değinilere yer verilmiştir.
- *Perese*®nin kullanılabilirliğini ve estetik algılanışını arttıracak yeni bir grafik tasarım ve düzenleme yapılmıştır.

24. Alternatifli düşünmenin önemini fark eder.
25. Sorunlara farklı çözümler önerir.
26. Sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.
27. Sorunların çözümlerine yönelik girişimde bulunur.
28. Şartlar değiştiğinde görüş ve/veya eylemlerinde de değişebileceğini fark eder.
29. Tercihini insani değerlerden yana kullanır.
30. Bulunduğu ortama uygun söz ve davranışlar sergiler.
31. Olumlu ve olumsuz değerleri ayırt eder.
32. Olumlu değerlere uygun davranmaya istekli olur.
33. Değerlerin birbirleriyle ilişkilerini fark eder.
34. Değerlerin insan hayatı üzerindeki etkilerini açıklar.
35. Davranışlarını kontrol edebilme becerisi geliştirir.
36. İnsani değerlere uygun yaşamının hayatına katacağı anlamı ve mutluluğu fark eder.
37. Duygu ve düşüncelerinde meydana gelen değişikliklerle ilgili çıkarımlarda bulunur.
38. Güçlü ve zayıf yönlerini fark eder.
39. Zaman içinde gelişen becerilerini fark eder.
40. Kendi farklılıklarını kabullenir.
41. Olumlu bir beden imgesi geliştirir.
42. Kendi ilgi alanlarının farkına varır.
43. Gerek duyduğunda başkalarından yardım talep eder.
44. Organizasyonlarda dönüşümlü olarak değişik roller üstlenir.
45. Bulunduğu çeşitli grup ve kurumlar içindeki konumunu belirler.
46. Bir bireyin sahip olabileceği değişik rolleri (arkadaş, öğrenci, ailenin bir üyesi vb.) belirtir.

47. Kendi bireysel farklarının topluma neler katabileceğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.
48. Sınırlamaların gerekçelerini fark eder.
49. Günlük yaşam becerileri (temizlik, sağlık koruma, beslenme, adres ve telefon bilme, yardım isteme vb.) geliştirir.
50. Gerekliğinde reddetme davranışı sergiler.
51. Eylemlerinin kendisinde ve çevresinde meydana getirdiği değişiklikleri izler.
52. Kuralları sorgular.
53. Temel insani değerlere uygun kuralları benimser.
54. Kuralların önleyici ve koruyucu yanlarını fark eder.
55. Eylemlerinde şartları değerlendirir.
56. Eylemlerini gerekçelendirir.
57. Eylemlerini, belirlediği/belirlenmiş ölçütlere göre önem ve öncelik sırasına koyar.
58. Düşünce, söz ve eylemlerinde kendine güven duyması gerektiğini fark eder.
59. Eylemlerinin sorumluluğunu üstlenir.
60. Olumsuz tutum ve davranışlarla başa çıkabilme becerisi geliştirir.
61. Kazanma ve kaybetme durumlarında duygularını kontrollü davranışlarla gösterir.
62. Her insanın değerli ve onurlu olduğunu kabul eder.
63. Anlamli ilişkiler kurmanın ve sürdürmenin önemini fark eder.
64. İlişkilerinde insani değerleri gözetir.
65. Bireysel, eşli ve grupta çalışma becerileri sergiler.
66. Bir ilişkiyi sürdüren ve zedeleyen tutum ve davranışlara örnek verir.
67. Kişisel ilişkilerdeki sorumluluklarını fark eder.
68. Birlikte yaşama kültürü için diyalog ve etkili iletişimin önemini fark eder.
69. Kişiler arasındaki farklılık ve benzerlikleri ayırt eder.

Perese'lere Yakından Bakış

İyi karakter sahibi olmak *iyiyi bilme (bilişsel / zihinsel)*, *iyiyi isteme (duyuşsal)* ve *iyiyi yapma (davranışsal / devinimsel)* boyutlarını içerir. Bu düşünce merkeze alınarak hazırlanan *Perese**, öğretmenlerin günlük programlarını aksatmadan uygulayabilecekleri, ilköğretim programlarıyla ilişkili ve paralel etkinlikleri içermektedir.

Etkinlikler öğretmenin *rehber* ve *model* rolleri göz önünde tutularak sınıfta ahlaki bir topluluk bilinci oluşturup ahlak temelli disiplin kavramını yerleştirmeye yönelik bir anlayışla tasarlanmıştır. İlköğretim öğrencileri ile uygulanmak üzere hazırlanan bu etkinliklerde yaş ve düzey özellikle belirtilmemiştir. Doğal olarak etkinliklerin tamamı her öğrenci, her öğretmen, her ders için uygun değildir. Bu, aynı sınıf içinde ve aynı yaş grubu için dahi böyledir. Bundan dolayı uygulayıcılar etkinlik seçimlerinde konularının uygunluğuna, öğrencilerinin yaş ve düzeylerine, sınıflarının yapılarına dikkat etmelidirler. Bu konudaki inisiyatif tümüyle uygulayıcıya bırakılmıştır.

- Etkinlikler esnek bir yapıdadır. Öğretmen bulunduğu çevrenin koşullarına, kendi yaratıcılığına ve çocukların ihtiyaçlarına göre uygulayacağı etkinliklerle ilgili yeni düzenlemeler yapabilir. Her uygulayıcının, muhataplarının özelliklerine göre etkinliğe kendinden bir şeyler katacak olması, değerler eğitimi uygulamalarını daha başarılı, daha verimli, her dem taze ve daima canlı kılacaktır.
- Etkinliklerin geliştirilmesi sürecinde öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunabilecekleri, iş birliği yapabilecekleri aktif öğrenme ortamı

desteklenmeye çalışılmış, değişik öğrenme stillerini kapsayan, bireysel farklılıkların yaratabileceği muhtemel olumsuzlukları en aza indirerek başaramama kaygısını yok eden bir anlayış göz önünde bulundurulmuştur.

- Ceza ve ödüle dayalı davranış değişikliklerinin kalıcı olmadığı bilinen bir gerçektir. Eğitimi öğüt vermenin ötesine taşımak bir zorunluluktur. Bu anlayış öğretmenin eğitim öğretim tekniklerini yeniden ve yeniden gözden geçirmesini gerekli kılmaktadır. İyi bir değerler eğitimi uygulayıcısı, drama, grup çalışmaları, demokratik sınıf yönetimi, sosyal beceri eğitimi, yaratıcılık eğitimi konularında da yeterlilik sahibi olmalıdır.
- Unutulmamalıdır ki değerler eğitimi sadece öğretmenlerin sınıfta uygulayacakları etkinliklerle sınırlı değildir. Zira başarılı bir değerler eğitimi süreci öğrencinin bizzat kendisinin, okulun, ailenin ve çevrenin ortak çabasıyla mümkündür. Dolayısıyla *Perese*®'lerde yer alan her bir etkinlik bütüne ait parçalardan ve araçlardan sadece biridir. Okulda veya sınıf içinde yapılacak çalışmalar, öğrencinin, ailenin ve çevrenin de dâhil olduğu bir atmosfere dönüştürülemezse beklenen verim elde edilemez.
- Etkinlikler, öğrencilerin bildikleri üzerinden hareket etme, demokratik sınıf atmosferi oluşturma, yakın çevrenin imkânlarını eğitim sürecine dâhil etme, öğrencilerin keşif ve araştırmalarına imkân sağlama, salt sonuca değil sürece de odaklanmayı esas alma, birden fazla gelişim alanı üzerinden hareket etme, öğretmenin işini kolaylaştırma ve öğrencilerin eğitim sürecine eğlenerek ka-

70. Başkalarının duygularının farkında olur.
71. Başkalarının görüş, düşünce, inanç ve önerilerini kabul veya reddetme sebeplerini uygun ifadeleri kullanarak açıklar.
72. Düşünce, inanç, kanaat, duygu ve izlenimlerini uygun şekilde ifade eder.
73. İstek, gereksinim, beğeni, dilek ve şikâyetlerini ilgili kişilere uygun şekilde ifade eder.
74. Eleştirel yaklaşımları olgunlukla karşılar.
75. Düşünce ve davranışları üzerine öz değerlendirme yapar.
76. Hata yapılabileceğini ve bunun doğal olduğunu fark eder.
77. Hatalarının sonuçlarını değerlendirerek düzeltme yollarını belirler.
78. Çevresindekilerin olumlu ve güzel yönlerini takdir eder.
79. Başkalarının duyarlılıklarına saygı gösterir.
80. Kendisine ve çevresine karşı ilgi ve merak duyar.
81. Değişik kültürleri tanımaya istek duyar.
82. İnsanlar arasında değişik kültürlerin, yaşam tarzlarının, eğilimlerin ve alışkanlıklarının olduğunu fark eder.
83. İnsanların birlikte yaşamalarını destekleyen değerleri tanır.
84. İnsanların birlikte yaşamalarını destekleyen değerleri koruma ve geliştirme konusunda sorumluluk üstlenir.
85. Farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerlerin toplumsal yaşamı zenginleştirdiğini kavrar.
86. Dostça ve kardeşçe yaşamaya özen gösterir.
87. Beğenilerdeki, inançlardaki, yaşam tarzlarındaki vb. farklılıklara karşı hoşgörülü davranır.
88. Farklı durumlarda farklı duygu ve düşünceler yaşanabileceğinin farkında olur.

89. Bazı değer ölçütlerinin kültürlere göre farklılaşabileceğini bilir.
90. Kendisinin veya diğer kişilerin eylemlerini nedenleri ve etkileri açısından değerlendirir.
91. Çevresindeki sosyal olayları anlamlandırır ve yorumlar.
92. Değişiklikleri ve süreklilikleri ayırt eder.
93. Ayrımcılığın çeşitli biçimlerini sorgulayarak ayrımcılık yapmama konusunda duyarlılık gösterir.
94. Çeşitli ortamlarda ve konumlarda üstlenilmesi gereken sorumlulukları fark eder.
95. Sorumlulukların yerine getirilmemesinin doğurabileceği sonuçları fark eder.
96. Maddi ve manevi paylaşımların insan için bir erdem olduğunu fark eder.
97. Sahip olduğu imkânları paylaşmada isteklidir.
98. Grup hâlinde yapılan etkinliklerde gerekli sorumlulukları yerine getirmek için çaba gösterir.
99. Temel hak ve hürriyetlerini ifade eder.
100. İnsan haklarının ve özgürlüklerinin herkes için doğuştan ve vazgeçilmez olduğunu fark eder.
101. Sahip olduğu hakların korunup geliştirilmesinde hak arama yollarını kullanır.
102. Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği durumlara ilişkin çözüm önerileri geliştirir.
103. Hakları ihlal edilenlere yardımcı olmanın insani bir davranış olduğunu belirtir.
104. Hatalı olduğunu düşündüğü davranışlarda bulunanları uyarır.
105. İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmî kurum ve grupları fark eder.
106. Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.

tılmasını sağlama prensipleri esas alınarak hazırlanmıştır.

- Etkinlikler, oyun, grup çalışması, sınıf etkinliği, araştırma, röportaj, proje çalışması, deney, münazara, panel, forum, çalışma kâğıtları vb. üzerinden kritik etme, değerlendirme gibi şekillerde düzenlenmiştir.
- Etkinliklerde *Etkinlik Adı, Kazanımlar, İlgili Olduğu Dersler, Süre, Malzeme* ve *Süreç* bölümleri yer almaktadır. Buna bazı etkinliklerde *Çalışma Kâğıdı* da eklenmektedir. Çalışma kâğıtları öğrencilerin uygulayacakları etkinlik yapraklarıdır. Bunlar ayrıca öğrenciler için hazırlanmış olan *Perese Öğrenci Çalışma Kitabı*'nda bir araya getirilmiştir.
- Etkinliklerde zaman zaman *örnek olay*lara yer verilmiş, bunlar etkinliğin "Süreç" kısmında ayrı bir renklendirme tarzıyla gösterilmiştir.
- Bazı etkinliklerde dış kaynaklara yönlendirmek, etkinliğe katılabilecek yeni boyutlara dikkat çekmek, önemli birtakım hususları vurgulamak vb. amaçlarla "*Uygulayıcıya Not*" başlıklı bir bölüm eklenmiştir.
- Uygulamalar için önerilen süreler 25–35 mecutlu sınıflar içindir. Sınıftaki öğrenci sayısı yükseldikçe etkinlikler için önerilen sürelerin değişiklik göstereceği unutulmamalıdır.
- Etkinliklerde kullanılan malzemeler özellikle öğretmen ve öğrencinin yakın çevresinden seçilmiştir. Amaç öğretmenin işini kolaylaştırmak, herhangi bir malzemenin karakter ve

değerler eğitimi sürecinde araç olarak kullanılabileceğini örneklemektir.

- Uygulayıcılara etkinlik seçiminde kolaylık sağlamak amacıyla her bir etkinliğin beraberinde ilgili olduğu ders/dersler belirtilmiştir. Ayrıca kitapların sonlarına eklenen tablolarda etkinliklerle dersler eşleştirilerek bu hususta bütüncül bir bakış sağlanmaya çalışılmıştır.
- İlgili karakter özelliğinin ve değerın bütünlüğü içinde etkinliğin oturduğu yeri uygulayıcılara fark ettirmek üzere her bir etkinliğin beraberinde doğrudan o etkinlikle ilgili olan SEDEP kazanımları da verilmiştir. Ayrıca etkinlikle ikinci derecede bağlantılı olan SEDEP kazanımlarının da numaraları belirtilmiştir.
- Tüm SEDEP kazanımları *Perese*[®]lerin giriş kısmında topluca verilmektedir. Ayrıca kitabın sonuna eklenen bir tabloda etkinliklerle kazanımlar eşleştirilerek bu hususta da bütüncül bir bakış sağlanmaya çalışılmıştır.

SEDEP'in ve başta *Perese*[®] olmak üzere tüm ürünlerinin değerli öğretmenlerimizin çalışmalarını kolaylaştırması ve *iyiyi bilen, iyiyi isteyen, iyiyi yapan* bireylerin yetişmesine katkıda bulunması dileğiyle...

107. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.
108. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kişileri ve kurumları ilişkilendirir.
109. Ülkemizdeki sosyal yardımlaşma kurumları ve işlevleri hakkında bilgi edinir.
110. Farklı ortamlarda karşılaşabileceği tehlikelere karşı önlemler alır.
111. Amaca uygun araç belirler.
112. Araç gereçleri amaçlarına uygun kullanır.
113. Eşyaları onlara zarar vermeden kullanır.
114. Çevresindeki imkânların farkına varır ve bunları değerlendirir.
115. Yerel, ulusal ve küresel çevre sorunlarına karşı duyarlılık sergiler.
116. Yaşadığı bölgedeki faaliyetleri (sosyal, ekonomik, siyasi vb.) fark eder.
117. Çevresinde farklı tipte yaşam alanları olduğunu keşfeder.
118. Doğayı izler, doğadaki değişimleri fark eder ve yorumlar.
119. Evrendeki yasaları (fiziksel, biyolojik, toplumsal vb.) fark eder.
120. Varlıklara karşı sorumluluklarının neler olduğunu bilir.
121. İnsanların hayatlarını sürdürebilmek için nelere ihtiyaç duyduklarını fark eder.
122. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder.
123. İhtiyaçları ile sahip olduğu imkânlar arasındaki ilişkiyi sorgular.
124. Kaynak kullanımı ile ilgili sorumlulukları fark eder.
125. İnsanların nelerden ve nasıl tasarruf edebildiklerini araştırır.
126. Savurganlığı önleme ve tutumlulukla ilgili davranış sorumluluğu geliştirir.
127. Kamu mallarının ve ortak yaşam alanlarının korunmasında sorumluluk üstlenir.
128. Kültürel mirası benimseme ve koruma konusunda duyarlı olur.

dostluk

Dost... Çok sevilen, güvenilen, iyiliği istenen kimse... O, kendimize verebileceğimiz en iyi hediyedir.

Bazen yaslanacak bir omuzdur, bazen omzumuza yaslanan bir başın sahibidir. Bütün benlikle ve ruhla sarmalanan, sormadan dinleyen, söylemeden anlayandır. Dost, dostunun anlattıklarını sözlerinden, anlatamadıklarını gözlerinden anlar. Onun için üzülür, üzüntüsünü paylaşır, sıkıntısını hafifletmeye çalışır. Dostu için sevinir, onunla sevinir, onun mutluluğunu çoğaltmaya çalışır.

Dostun sırtını asla görmez dostu. İki dost mekân olarak yakın değillerse de her zaman birbirlerini yanı başlarında hissederler. Fırtınalarda liman, dertlerde deva, zulmette nur olurlar birbirlerine...

Samimiyet ve bağlılık asla sorgulanmaz aralarında. Zira birbirlerini sezmekte ustadırlar, gerektiğinde susup beklemekte de...

Dostluğun iki tarafı vardır ve her biri diğerine yakın, arkadaş, ahbap, bildik, tanıdık, gönüldaş, sırdaştır. Esas olanın paylaşım, gönüllülük, şefkat, merhamet, feragat, diğerkâmlık olduğu, en az iki insan arasındaki sınıksız ilişkidir dostluk. İnsanların ruhlarının kaynaşarak onları bir arada tutmasıdır kopmamacasına... Uzun yolları, türlü meşakkati göze alılabilen yakınlığın, uzaklıkları yakın eden bağın adıdır. Yoldaşla çıkılan yolun adıdır. Çıkılan yoldaki azıktır. Gönüllü kardeşliktir. Sempati duyma, içten gelen ilgi, önüne geçilemeyen bağlılık, yürekte hissedilen ihtiyaç, söze gerek olmaksızın bakışlarla anlaşma, ses tonuyla destek verme, kaybolmayan, yitip tükenmeyen dinamik... Özcesi içinden gelerek sevmek, özveri olduğunu düşünmeden verebilmektir.

başka gösterir başa kakmaz hassastır ilgi gösterir vefalıdır düşüncelidir sır saklar uyumludur ihanet etmez dedikodu yapmaz özverilidir diğerkâmdır yolda bırakmaz

Dost Dedigin

Adam dinler emindir güven verir destek verir hediyyeleşir

inceliklidir sadıktır hesapsızdır fedakârdır destek verir hasbidir hoşgörülüdür affedicidir huzur verir duyarlıdır paylaşırdır anlayışlıdır merhametlidir kadirşinastır samimidir özler

Kazanımlar

29. Tercihini insani değerlerden yana kullanır.

31. Olumlu ve olumsuz değerleri ayırt eder.

33. Değerlerin birbirleriyle ilişkilerini fark eder.

63. Anlamlı ilişkiler kurmanın ve sürdürmenin önemini fark eder.

70. Başkalarının duygularının farkında olur.

Ayrıca 1, 5, 15, 17, 18, 21, 24, 30, 36, 64, 83 ve 86 numaralı kazanımlar.

İlgili Dersler

Düşünme Eğitimi ▪ Görsel Sanatlar ▪ Hayat Bilgisi

Süre

30-40 dakika.

Malzeme

Renkli kâğıtlar, karton kutular, pullar, yapıştırıcı, makas, kurdele.

Süreç

- Her öğrencinizin bir kutusu olacak şekilde öğrencilerinizle atık karton kutuları süsleyiniz.
- Süsleme işlemi bitince, öğrencilerinizden bir başka kişiye karşı hissedilebilecek sevgi, değer verme, huzur, heyecan, güven gibi duyguları kâğıt parçalarına yazıp hazırladıkları kutulara koymalarını isteyiniz.
- Öğrencilerinize kutuları kapatıp kurdele ile bağlamalarını ve süslü bir kâğıda “Senin için ve senin sayende...” gibi bir takdim ifadesi yazıp kutunun üzerine yapıştırmalarını söyleyiniz.
- Hazırladıkları kutuyu vermek isteyecekleri bir kişiyi düşünüp belirlemelerini öğrencilerinizden isteyiniz.
- Seçtikleri kişiye kutuyu verdiklerinde o kişinin neler hissedebileceğini tahmin etmelerini, bu tahminlerini not etmelerini ve yazdıkları notları saklamalarını isteyiniz.
- Bir sonraki derse kadar herkesin kendi belirlediği kişiye hazırladığı kutuyu hediye etmesini ve hediye edilen kişinin duygularına dair gözlemlerini not etmesini söyleyiniz.
- Bir sonraki derste öğrencilerinizden, verdikleri hediyeyi alan kişinin hissedeceği duygulara dair kendi tahminleri ile hediyeyi sundukları zaman muhataplarından edindikleri izlenimleri karşılaştırmalarını isteyiniz.
- Öğrencilerinizin görüşlerini dile getirmeleri esnasında siz de onların dikkatlerini dostlarımıza dair hissettiğimiz duyguları onlarla paylaşmanın önemine ve hediyeleşmenin dostluğa katkısına çekiniz.